ՆՈՐ ԴԱՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Գին 20 փարա

Ը. ՏԱՐԻ 11 ԱՄՍԻՆ — ՇԱԲԱԹ 12 ՓԵՏՐՎԱՐ 1877 — Ն. Տ. ՓԵՏՐՎԱՐ 24 — ԹՒԻ 1972

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԱՊՈՑՏ ՏԵՏՐԱԿ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԲԱՆԱԿՑՐԻԹԻՒՆ ՕՍԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻԻ

Երէկուան խոստացած թարգմանութիւնն հետեւեալն է։

«Օտեան էֆէնտի մասնաւոր պաշտօնով մը Անգղիա հասաւ Տաճկական մերժումը արդարացնելու համար։

(Լօրտ Տերպի այսպէս կը գրէ Լօրտ Սալիսպուրիին յունվար 4 թուականաւ Օտեան էֆէնտիի բանակցութեան վրայ)

«Օտեան էֆէնտի ինձ ներկայացուց բաւական երկար յիշատակագիր մը, որ կը պարունակէր անցեալ դէպքերու պատմութիւնը և կը հաստատէր այն պատճառները՝ որով Թիւրքիոյ կառավարութիւնը կը պարտաւորէր վեց տէրութեանց ներկայացուցչաց քօնֆէրանսի միջոցաւ որած առաջարկութիւնները մերժելու։

«Ըսի ես (Լօրտ Տերպի) թէ չեմ կրնար այդ խնդրոյն առարկութեանցը մտնել, քանի որ Կ. Պոլսոյ մէջ վիճաբանութեան տակ են առանք, ես միայն կրնամ Անգղիոյ կառավարութեան զգացած ցաւն յայտնել, որ Բ. Դուռը նոյն առաջարկութեանց հիմնական մասերը բացարձակապէս մերժելու կողմը կը դնուի, փոխանակ առանք վիճաբանութեան իբրև հիմն ընդունելու, որ առանց բարեփոխութիւն և համաձայնութիւն կարելի էր տեղի ունենալ։

«Օտեան էֆէնտի առարկեց թէ «Օսմանեան կառավարութեան ըրած դիտողութիւնը ոչ այնչափ առաջարկեալ բարեկարգութեանց վրայ է, որչափ առանց դործադրութեանը համար պահանջուած երաշխաւորութեանը վրայ։

«Պատասխանեցի թէ լաւ կը հասկնամ որ ասանկ երաշխաւորութիւններ անհրաժեշտ կը թուին Օսմ. կառավարութեան և ժողովրդեան, սակայն պէտք է յիշել որ Թուրքիոյ իր ներքին գործոց բարեկարգութեանը համար 20 տարիէ ի վեր բրած խոստումները՝ քիչ խօսելով՝ շատ անկատար կերպով դործադրուեցան. և իրօք հրատարակեալ հրովարտակները դործնականապէս մեռեալ տառ դարձան. այս անտարակոյս շատ կամ քիչ աստիճանաւ կը վերաբերի առջի Սուլթանին և անոր վեզիրներուն։

«Այսու հանդերձ՝ չկրնար անիրաւ համարուիլ Եւրոպական տէրութեանց ասկէց առջի անդործ մնացած խոստումներուն չը բաւականանալով՝ ալ աւելի ապահով երաշխաւորութիւն մը պահանջելնին և յուսալնին։ Յաւելցուցի թէ ես պատրաստ եմ երկու բան ըսել։

«կը հաւատամ թէ Միհրաթ բաշա խստիւ կը փափաքի կայսրութեան վարչութեանը մէջ բարեկարգութիւններ ընել. կը տեսնեմ որ իրեւ նոր Սուլթանին՝ Եւրոպական պահանջմանց միանգամայն կայսրութեան միւսլիման հպատակաց դրդռեալ զգացմանց առջև ունեցած դիրքը յաւալի և դժուար է, ասոր համար խնդրեցի իրմեն յիշել որ Անգղիոյ կառավարութեան քօնֆէրանս առաջարկելը և ատոր մասնակցիլը՝ Ռուսիոյ և Թիւրքիոյ մէջ ծագելիք պատերազմը հեռացնելու համար էր, որմէ ուրիշ յոյսմարաւոր միջոց չը կար։ Ալ Բ. Դրան կը մնայ խորհիլ թէ՝ Թիւրքիոյ շահը չը պա՞հանջեր որ ասանկ հաւանականութիւն մը հեռացնելու համար առաջարկեալ արտօնութիւններն ընդունի։

«Ասոր Մուղերիս բաշա և Յունուս էֆէնտի պատասխանացին թէ՝ Սուլթանը և իր նախարարները նախախնամութեան կամաց հնազանդելու են, թէ եթէ պատերազմը իրենց վնասակար արդիւնք ունենայ՝ պէտք է ընդունին հետևանքը, բայց չեն կրնար ընդունիլ այնպիսի պայմաններ՝ որ առանց պատերազմի անպատուութիւն կը համարին իրենք, թէ զինուց տակ 600,000 զօր. ունին և չեն վախեր Ռուսիոյ հետ պատերազմի բռնուելէ եթէ հարկ ըլլայ։

«Ըսի թէ իմ պատասխանս միայն սա է՝ թէ ատոր ամենէն լաւ վճռատուն Թիւրքիա ինքն է, բայց՝ Անգղիոյ համար իրաւացի համարուած առաջարկութիւնը՝ Թիւրքիոյ ընդունելուն մասին միւս մեծ տէրութեանց հետ միաբանած ըլլալով՝ չեմ կրնար քաջալերել ձեզ յուսացնելով որ՝ Անգղիոյ կառավարութիւնը կրնայ ետ կենալ ասկէ. և կամ իր դործելու ընթացքը փոխէ անոնց հաւաքական ընթացքէն։

Այսոյն 8ին, 9ին և 10ին դիտողութիւնները նորէն կրկնուեցան Օտեան էֆէնտիի և Միհրաշերիա բաշայի միևնոյնը կրկնուեցաւ Լօրտ Սալիսպուրիի կողմէն Կ. Պոլսոյ մէջ։ Տարեգլխուն Լօրտ Սալիսպուրի հետեւեալը կը գրէ Լօրտ Տերպիին։

«Քօնֆէրանսին դումարումէն ետքը Մեծ Եպարգոսին հետ տեսնուեցայ և ներկայացուցի իրեն Թուրքիոյ կառավարութեան բռնած ընթացքին ծայրայեղ վտանգները։

«Հաստատեցի իրեն թէ Թիւրքիա բացարձակապէս միտադ առացած է, թէ սրուն տրութիւններէն շատերն կարելի է որ յարձակողական դիրք ըբռնեն երբ անգամ մը պատերազմը սկսի։

«Ցիշեցուցի Ներին բարձրութեան 1827-ի ցաւալի դէպքերը և այն վտանգը՝ որոց մէկ մասը կրնայ կրկնուիլ։ Իսի իրեն թէ՝ եթէ Սուլթան Մահմուտ ուղղուած արտօնութիւնները առաջուց տուած ըլլար՝ Յունաստան այսօր Թիւրքիոյ կայսրութեան ամբողջութեանը մէկ մասն էր։ Ազգու լեզուով զգուշացուցի զինքը այն ժամանակի սխալները չը վերանորոգելու։

«Նա ըսաւ թէ՝ եթէ վճռեալ է որ Թիւրքիոյ կայսրութիւնը պիտի իյնայ՝ այդ Աստուծոյ կամքն է. սակայն և ոչ մէկ Թիւրք կրնայ ընդունիլ այն ինդիրներէն և ո՛չ մին՝ զորս յիշած եմ այսօրուան ասկէ առաջ գրած եմ նամակիս մէջ և զորս կարդայի իր առջին։ Առաջարկեցի որ՝ կարելի է համաձայնութիւն մը գոյանայ՝ ժանտարմներու մասին, եթէ Բ. Դուռը կուզէ կազմել զայն օտար պաշտօնատարներով. բայց իր առարկութիւնները եղած առաջարկութեան սկզբանցը դէմ չէին՝ որ

համաձայնութիւն մը (գոյացնելու համար բանակցութեան մոնէի։

«Նորին բարձրութեան խնամիս ըրած առարկութիւնները աւելայ որ՝ տէրութեանց հաւանութեամբը հինգ տարուան պաշտօնով Վալիներ կարգուելուն դէմ էին, վասն զի կը հաւատար թէ այդ միջոցաւ հարկատու իշխանութիւնները պիտի աւելնան։

«Փետրվար 8ին Օտեան էֆէնտի կը ներկայանայ Լօրտ Պիքանսֆիլտի Թիւրքիոյ դատին արդարացուցմանը համար։

«Լօրտ Պիքանսֆիլտ կը պատասխանէ թէ որովհետև Օտեան էֆէնտի Մեծ Եպարքոսին մէկ նամակը կը բերեր իրեն՝ անվայել բան կըլլար եթէ զինքը ընդունելու պատիւը չընար. սակայն որևէ կերպով չը կրնար ընդունիլ բանակցութեան մտնել այն խնդրոյ համար՝ որ քօնֆէրանսի խորհրդածութեան նիւթ են։ Անկարելի է միևնոյն ժամանակ երկու տեղ բանակցիլ. բանակցութիւնը հիմայ Կ. Պոլսոյ մէջ է՝ և ոչ ի Լոնտրա՝ Անգղիոյ ներկայացուցչին բլլալով Լօրտ Սալիսպըրի, որ կատարեալ վստահութիւն կը [illegible]էն ունի։ Լօրտ Պիքանսֆիլտ այս պատեհութեամբ իւր փափաքը կը յայտնէ՝ թէ ինքը ամենէն աւելի կուզէ որ Թիւրքիա Եւրոպական եղանակաւ իւր տեղը բռնէ, թէ պէտք է ներքին և արտաքին խաղաղութիւն վայելէ և պատեհութիւն ունենայ իւր գործերը մանաւանդ իւր ելմտական վիճակը լաւի վերածելու, իբրև Թիւրքիոյ բարեկամեցող մը՝ պարտաւորեալ կզգայ իրեն միակ առարկայ ընել՝ տևական խաղաղութեան մը ապահովութիւնը. Թիւրքիա զօրաւոր բանակ մը ունի, բայց անկարելի է՞ կարծել՝ որ Ռուսիոյ հետ պատերազմի բռնուելուն ատոր վախճանը Ռուսիոյ յաղթական ելլելը չըլլայ, կամ թէ մէկ ճակատամարտէ աւելի կըրնայ տևել, սակայն արդիւնքը դժուար է կանխատեսել։ Միւս կողմէն՝ Թիւրքիա առաջարկեալ պայմաններն ընդունելով՝ քանի մը տարի ժամանակ կը շահի հաւանականաբար, որու միջոցին Սուլթանը ժամանակ կունենայ իւր վարչական մատակարարութիւնը բարեկարգելու իւր հպատակները խաղաղեցնելու և այս միջոցներով Եւրոպիոյ համակրութիւնը վերստին ստանալու, որնոր Օտեան էֆէնտի պէտք է ապահովի թէ՝ վերջին յաւելի դէպքերուն երեսէն կոսընցուցած է։ Լօրտ Պիքանսֆիլտ յայտնեց թէ՝ քօնֆէրանսի պահանջուածները խիստ մեծ մասամբ չափաւորուած է, և անոնք որ այժմ Բ. Դրան կը ներկայանան՝ առանձք սառուցապէս չեն պարունակեր այնպիսի բան մը՝ որու քննդուններութիւնը անպատուութիւն ըլլայ։ Լօրտ Պիքանսֆիլտ յանուն Թիւրքիոյ շահուն միանգամայն յանուն Եւրոպական ընդհանուր շահուց՝ խստիւ խրատեց՝ որ Բ. Դուռը զատանք չը մերժէ։

Լօրտ Սալիսպուրի յունվար 14 և 18 հետեւեալը կը գրէ Լօրտ Տէրպիին

«Այսօր պատիւ ունեցայ Սուլթանին ներկայանալու, ուր չափաւոր կերպով քօնֆէրանսին առաջարկութիւնները բացատրեցի կէտ առ կէտ և ատոնց ինչ հիման վրայ ընդունուած ըլլալը պարզեցի։

Ն. Վեհափառութիւնը առանցմէ շատերը ի բաց թողուց, գլխաւորապէս առարկելով թէ նոր հրատարակուելիք սահմանադրութեան մէջ այդ առաջարկութիւնները արդէն կը պարունակին։

Բացատրեցի իրեն թէ բատ Եւրոպական փորձառութեան, Սահմանադրութիւնք կատարելագործուելու համար շատ տարիներու կը կարօտի և թէ անմիջական միջոցներ ձեռք առնուելու հարկ կայ՝ տակէ վերջը պատահելիք խռովութեան առաջքը առնելու համար, խռովութիւններ՝ որք Թուրքիոյ թշնամեաց առիթ պիտի ընծայեն իրենց թշնամական էնրիյները գործադրելու համար։

Սուլթանին գլխաւոր առարկութիւնները երաշխաւորութեան խնդրոյն համար էր, որոյ համար ըսաւ թէ իւր ժողովուրդը զանի անպատուութիւն մը կը համարէ և անոր չը զիջանիր։

Ըսի Ն. Վեհափառութեան թէ ատանք առ ժամանակեայ են և հարկաւոր են մինչև որ իւր Կառավարութեան ներկայ տագնապը անցնի։

Ն. Վեհափառութիւնը իւր վերջնական որոշումը յետաձգեց և խոստացաւ իւր պաշտօնէից հետ խորհրդակցելէ ետև վերջնական պատասխան մը տալ։ Համոզել ջանացի զանի որ առաջարկութեանց հաւանութիւն տայ։

Ն. Վեհափառութիւնը շատ բանակ չափաւորութեամբ խօսեցաւ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹՆԴԻՐ

Յոյն վերնագրով օգուտած մը կը կարդամք Թայմզի մէջ զոր իւր Աթէնքի թղթակիցը գրած է։

«Ազգային Նաւատորմիղի մը կազմութեան մասնախնամքը» անցեալ տարւոյն վերջը 32,740 ոսկւոյ գումար մը յատուկ բերուա տանց իւր պատրաստուելեցած ստացուածոց արժէքը միատեղ հաշուելու որ գրեթէ նոյն գումարին չափ է։ Իրաւ է որ բոլոր գումարը ալ աւելի նաւեր գնելու չը բաւէր, բայց այսպիսի ոգքատ երկրի մը մէջ հայրենասիրական մեծ գումար մը կը ներկայացնէ։ Նոր հիմնուած «Ազգային պաշտպանութեան մասնախնամքը» առաջուան պէս յայտնութեան մէջ է, բայց որովհետև այժմ նորա հարստութիւնը բաժնետոմսերու վրայ կը կայանայ, անդամները նախամեծար կը համարին հաշիւ չը հրատարակել։ Մինչև անգամ կառավարութիւնը որոշած է Յունաստանը ինքզինքը պաշտպանելու կարող վիճակի մէջ դնելու աշխատիլ։

Նաւային պաշտօնեայ մը Լոնտրա զրկուեցաւ երկու գրահաւոր նաւեր և պզտիկ նաւեր դնելու համար, ամեն մէկը 100,000ական ոսկւոյ արժէքով զինուորական պաշտօնեայ մ'ալ Ամերիկայ զրկուեցաւ 40 000 հատ քարաբինա դնելու համար և հրահանգ տրուեցաւ բարիզ կենալ մինչև որ վերջին հրաման ընդունի։ Բայց ճիշդ այս միջոցիս այս գործերուն և ոչ մին կրնայ ըլլալ որովհետև կառավարութիւնք իր ունեցած ստակէն աւելի պիտոյք ունի։ Զինուորական պատրաստութիւնները հոգալու համար խորհրդարանին որոշած 10,000,000 ֆրանքի փոխառութիւնն անդամ չը կրցաւ յառաջ տարուիլ, հարիւրին 81 աճիւն շատ բարձր բլլալուն համար։ Վասն որոյ երթալով պիտի բարձրանայ մինչև որ այն կէտին հասնին ուր բաժնետոմս գնողները նպաստաւոր փոխատուութիւն մը պիտի ընեն. բայց և այնպէս Յունաստան իւր յոյսը իւր աշխարհագրական դիրքին և զօրագունին ջանից վրայ դնելու է։

Թուրքական գաւառներէն եկած լուրերը սովորականին պէս գէշ են։ Սպանութիւնք, սովորի հարատահարութիւնք սովորականին պէս Թեսալիոյ, Թրակիոյ և Մակեդոնիոյ մէջ կը գործուին։ Այնպէս կը թուի թէ Սելանիկի կողմերը բաղմացած են, որովհետև այն տեղի առաջնորդը, որ մինչև հիմայ ջնջուած է Յոյն և Տաճիկ հասարակութեան մէջ խաղաղութիւն պահել, խնդրագիր մը մատուցած է քնդհանուր կառավարչին որ Թուրքերուն գործած չարագործութեանց վերջ մը դնէ և չարագործները պատժէ, ապա թէ ոչ ինք և Քաղաքապետական ժողովոյ իրեն աշխատակիցները պիտի հրաժարին։ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ Յունական ապստամբութեան մասին վերջերս հոնկկոց եկող մէկէ մը տեղեկացայ թէ, խոհեմութեան պատճառներով ժողովրդեան անկեալվիճակը ապստամբութեան կարելիութիւնք կարդիլէ, ուրիշ խօսք է երբ արտաքին քաղաքութիւն մը կամ ստիպում մը ըլլայ։ Դուռը այս մասին մեծ զգուշութիւն կընէ, և իւր պաշտօնական հաստատեղի արտաքին պաշտօնէութեան տեղեկացուցած է թէ որևէ Յոյն մը երկրին ներս առնուելու չէ՝ ի բաց առեալ անոնք, որք վաւերական օրինաւոր անցագրեր ունին. այս միջոցը ուրիշ ատեն այսչափ զգուշութեամբ չէր գործադրուեր։ Կրետէի ներկայ վիճակը Յունաստանի վիճակին ճիշդ հակառակը կը ներկայացնէ։ Հոնտեղի Քրիստոնեայները ապստամբութեան մէջ առաջուց ի վեր կրթութիւն առած զինուորներ են, դիտեն թէ ապստամբութիւն ինչ բսել է, և մինչդեռ սահմանադրութիւն ըսուած բանը արդէն իրենց մէջ ունին, ատակուին ամեն բան ընելու և 1866ի յունահատական ջանից սկսելու պատրաստութիւն կը տեսնեն։ Հոս կը հաւատացուի որ, Թուրքо-Ռուսական պատերազմին սկիզբը անոնց պատեհ առիթ մը պիտի ըլլայ իրենց նպատակը անդամ մ'ալ փորձելու, և մինչև անդամ եթէ խաղաղութիւն ալ հաստատուի դարձեալ ապստամբութիւն պիտի ընեն։ Կարծես թէ իրաց վիճակը արագաբար վերջնական արկածի մը կը փութայ։ Եանեաէն եկած նամակներէն կիմանամք թէ շարժումը որ բարձր լերանց աղատութեան բոյներէն սկսաւ

Նոր տարւոյն օրը (Հ. Տ.) Պոնդոսոնարիա գիւղին մէջ որոշ կերպարանք մը առաւ, ուր 2000ի մօտ գիւղացիք չորս քահանայից ներկայութեան Ս. Աւետարանին վրայ Ֆիլիքս Հէդէսիայի անդամներուն ըրածին պէս մեծ երդում ըրին։ Հետեւեալ օրը աւելի բազմաթիւ ժողովրդեան զինեալ խումբ մը Մուրնիայի մէջ ժողովեցան, և հոնկէ Ս. Պարպարայի եկեղեցին երթալով եղբայրաբար միացան հրացաններ պարպելով։ Թուրքական քաղաքապետութիւնը մօտակայ ապստամբութեան այս բաց յայտարարութեանց առաջքն առնելու համար արդելքներ չը յարոյց այլ նախապատրաստական զգուշութիւններ ձեռք առաւ իբր թէ յանկարծական խռովութենէ մը կը վախնար։ Ալ աւելի ուխտեր եղան Ս. Եպիբաննոսի օրը, և հաւանական է որ ամէն քրիստոնեայ այս ուխտին միանան։ Ապստամբութեան ժամանակ թագաւորութեան ցոյները հաւանականաբար պիտի ջնջուին չէզոք կենալ, բայց կամաց կամաց նախնապէս գաղտնի բայց վերջը յայտնի կերպով իրենց հայրենակցաց օգնութեան պիտի հասնին, և գործը երթալով պիտի մեծնայ և ցունցաց երկրին ամէն կողմը պիտի տարածուի։ Երեսփոխանական ժողովը այս շարաթօր նշանաւոր հանդիսացուցած է մէկ ժամուան միջոցի համար հանգիստ և միաբանութիւն ցուցուցած ելլալուն համար։ Ասոր պատճառը Լիդատէդուս (Ս. Գէորգի հրապարակը) եղած է որ պատմութեան ցիշատակարան մ'է ցունական անկախութեան։

Ուշադրութիւն հրաւիրուեցաւ այս յիշատակարանին երթալով քայքայուելու վիճակը, և կառավարութիւնը հաճութեամբ ընդունեց այս քայքայման շարունակութիւնը կեցնելու համար։ Դժբաղդաբար, կոթողներուն մեկը վրնջելու վրայ է և սաստիկ օդ մը կընայ անոր քայքայումը ամբողջացնել։

Ամսոյս Լատինացւոց 12ին Թայմզի Բարիզի թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ։

Հետեւեալը ամսոյս 10ին կ. Պոլսէն ինձ գրուած նամակի մը բովանդակութիւնն է, և այնպիսի դիրք ունեցող անձէ մը գրուած է, որ կրնայ խնդրոյն վրայ լաւ տեղեկութիւն ստանալ։

«Վերջին օրերս պատահած եղելութեանց վրայ ձեզի կրնամ ճշդիւ տեղեկութիւն տալ։ Ցերութեան պաշտօնեաները և բարձրաստիճան անձինքը բաւական առենէ ի վեր Միտհաթ բաշայի ընթացքին վրայ դժգոհութիւն կը յայտնէին։ Նա վերջին օրերս անմատչելի կերպով հպարտացած էր։ Մեծ ուշադրութեամբ գաղղիական մեծ յեղափոխութեան պատմութիւնը կը կարդար, և այս համոզման վրայ համամտութիւն կը յայտներ դիտելով թէ մեծ յեղափոխութեան գաղղիական երիտասարդութիւնը աշխարհիս քաղաքակրթութիւնը աղատած էր, և իր ըրած խօսակցութիւններէն կը հասկցուէր թէ նա զինքը այս նպատակին առաջնորդող առարկայ մը բնաբռնելու վրայ է, այն կէտին մէջ, յորում կրնայ զանի իրեն օրինակ բռնել։ Նա իրեն նպատակը դրական կերպով մը բացատրեց, առանց որևէ մեկէ մը ամենափոքրիկ դիտողութիւն մը լսելու։ Պաշտօնէից խորհուրդը իր տունը ժողովեցաւ, և բաւական ժամանակ Միտհաթ մերժեց պալատը երթալ, յայտարարելով թէ՝ ինք Սահմանադրութեան բացարձակ հրատարակման ախոյեանը եղած է և թէ իրեն անկ է անոր տրամադրութիւնները գործադրել և անոնց նշանակութիւնը բացատրել։ Հասկցուեցաւ թէ իր նպատակը կարելի եղածին չափ ուշ պալատ երթալ էր, Սուլթանին յատկացեալ ամենավերին անկախութիւնը իրեն պահելու համար։ Իր աշխատակիցները 3–6 օր աշխատեցան իրեն ընթացքը փոխելու համար և ստիպեցին զանի որ կանոնաւորապէս Սուլթանին հետ տեսակցի, բայց անօգուտ։ Վերջապէս, ամսոյս 4ին կիրակի երեկոյ վերոտին պաշտօնէից խորհուրդ մը կազմուեցաւ, որ վերոտին ստիպեց զՄիտհաթ Սուլթանին այցելել, առ կախ մնացած խորհրդոց վրայ խորհրդակցիլ և արդիւնքը խորհուրդին հաղորդել։ Միտհաթ մերժեց։ Յայտարարելով թէ՝ վերջին անգամ Սուլթանի հետ տեսութեան ժամանակ անոր ըրած ընդունելութեան վրայ դժգոհ է, և թէ ալ ևս Սուլթանին չպիտի այցելէ, մինչև որ անկէ կանչուի։ Ասոր վրայ ժողովքը վերջացաւ, բայց միւս պաշտօնեաները վերոտին ժողովք կազմեցին առանց Միտհաթ բաշայի ներկայութեան և հրահանգ տուին Սալիֆէթի բաշային Սուլթանին երթալ և Միտհաթ բաշային Ն. Վեհափառութեանը դէմ բռնած ընթացքին խորհրդարանի անդամոց վրայ ըրած ապաւորութիւնը անոր հաղորդել։ Հետեւեալ առաւօտ ժամը 4ին միջոցները Միտհաթ պալատէն կանչուեցաւ։ Ուրիշ դիշերը իր ըրած յայտարարութեան համեմատ գնաց։ Սուլթանը նախ և առաջ անոր դիրութեան կնիքը առաւ։ Վերջը Միտհաթ ձերբակալուելով նաւու մը մէջ դրուեցաւ նաւը անմիջապէս Պրինտիզի երթալու համար ճամբայ ելաւ, ամէն ներքնական դժուարութիւն խուսափելու համար։

«Ցերեկին Էտհէմ բաշա կը սպասուէր։ Գաղղիացւոյ մը հետ խօսելու վրայ էր որուն հետ խել մը խնդրոյ վրայ կը խորհրդակցէր Նախարարաց ժողովին գումարուելէն առաջ, և իր ժողովներէն մէկուն ներկայ գտնուելու կը պատրաստուէր։ Երբ իրեն հասած հրաւէրին երթալու կը պատրաստուէր, կէս ժամ վերջը Մեծ Եպարքոս հրատարակուեցաւ Խաթիի մը շնորհիւ, որ մեծ բազմութեան մը ներկայութեան կարդացուեցաւ։ Այսօր երեկուան պէս ժողովուրդը կենդանացած է, բայց ոչ յուզեալ։ Էտհէմ բաշա, զոր մօտերս տեսայ, կըսէ ինձ թէ սահմանադրութիւնը մեկու մը անհատական գործը չէ, և թէ Ռիւշտի բաշա անոր մէջ այնչափ մաս ունէր որչափ Միտհաթ, և թէ հետեւաբար նորա անկումը անոր գործադրութեան մէջ փոփոխութիւն մը չընէր։ Էտհէմ բաշա յաւելցուց թէ ինք գոհ է Դրան, Սերվիոյ և Գարատաղի մէջ եղած բանակցութեանց վրայ և զինքը ամենէն աւելի զբաղեցնող առարկայն Ռուսիոյ անդադար զինուորական պատրաստութիւնը շարունակելն է։

ՆԵՐՔԻՆ

Բարիզէն եկած հեռագիր մը, Օսմանեան արդարութեան ատենի պաշտօնեայներէն Վահան էֆէնտիի հոն հասնելը կը ծանուցանէ, որ յատկապէս Եւրոպա ղրկուած է Արևմուտքի դատարանաց կազմակերպութիւնը և քաղաքական դատաստաններու եղանակը տեղեկանալու համար։

Այս առաւօտ Մեծ Եպարքոսը և Շէյխ իւլ Իսլամը արքունի պալատը գացին։

Երէկ առաւօտ արքունի Սելիմիէ ղրահաւորը Պերութէն 500 զոյգ ձի և 500 զօրք բերնաւորած մայրաքաղաքս հասաւ։

Հօպարթ բաշա, որ Պաթումի արքունի նաւախումբը և Տրապիզօնի ամրութիւնները քննելու գացած էր, չորեքշաբթի օր արքունի Բէսիմօ շոգենաւով մայրաքաղաքս հասաւ։

Մահմուտ Նէտիմ բաշան Պոլիս կսպասուի։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Մեծ. խմբագիր

Մեծ. Մանուկ էֆէնտի Ասլանեան այս անգամ ևս բարեհաճեցաւ 350 քաշ միս նուիրել Ազգ. Հիւանդանոցի։

Ցիշեալ էֆէնտիի այս մեծ շնորհը արդարև գովութեան արժանի ելլալով, Հոգաբարձութիւնս ի դիմաց հինգ հարիւրէն աւելի խղճալի պատսպարելոց կը փութայ իւր խորին և սրտագին շնորհակալիքը յայտնել և իւր յարգանայ հաւատիքը մատուցանել անոր։

Մնամք յարգանօք

Ի դիմաց Հոգաբ. Հիւ.

Սէնէ-Էրիմ Մ. Մանուկեան

1877 փետրվ. 8

Գրասեն. Հիւանդ.

ԳՐԱՄԱԿԱՆ

ՓԵՏՐՎԱՐ 11 ՈՒՐԲԱԹ

Հինգնոց	111—20
Մէթալիք	112—20
Մէճիտիյէ	104—10
Պղինձ	147—00
Անգղ. լիրա	109—35
Բօլ	88—00
20 ֆրանգ	87—25
Քրիմիս	51—25
Թղթադրամ	155–20

Լոնտրա 22 փետր.

Էսհամբ ուժումի	11–13

Բարիզ 22 փետր.

Էսհամբ ուժումի	11—30

Գոնսոլիտ

13–07	բայլիք.
13–08	բարձր
13–05	ցած
13–06	գոյվ.

ՏՕՔԹԷՕՌ ՃԷԼԱԼ

Մասնաւոր դարմանիչ Սբ. Սպիտիսի Գաղիական սխտի և նոյն կամ որ և է պատճառաւ ծագում առած ամբողջ ծքնեղական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց։

Ինչպէս ծանուցինք, Տօքթէօր ճէլալին թէ իր աշակերտութեան ժամանակ և թէ վերջերը մասնաւոր ուսումն ըրած ըլլալը թէ Գաղիական և թէ ուրիշ որ և է տեսակ ծննդական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց ճիւղերուն մէջ, և որուն այս մասին ունեցած ճարտարութիւնը շատերուն ծանօթ ըլլալն գիտնալով, կը ծանուցանենք Արգոյ Հասարակութեան, որ ամեն կիրակի, երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերն ժամը 6էն մինչև 10ը հիւանդներ պիտի ընդունի իր բնակարանը որ է Բերայ Թալլապաշի ճատտէսի թիւ 117 և ամեն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն մինչև 9ը Պահճէգարու Համիտիյէ Թիւլպէին դէմի կարգը Խքի գաբուլու Սինապեան Վիլլէն էֆենտիի դեղարանը թիւ 32։

Փետր. 15

—

ԲԵՐՈՒԿԱՆ

130 պատկեր, 48 երեսէ բաղկացեալ ընտիր թղթով և կազմեալ. կեդրոնատեղին է Զարդարեան գործարան Կ. Պոլիս Սուլթան Համամ թիւ 14 կը գտնուի նաև ամեն գրավաճառաց քով։ Գին 40 փարայ։

Դպրոցաց համար հարիւրին 10 ղեղչ։

—

Ազգ. Հիւանդանոցի Ներքին բժիշկ Տօքթօր Գաբրիէլ Էֆէնտի Նահապետեան, այսուհետև ամեն չորեքշաբթի օրերը ժամը 6էն 8 Պատմիա Իմրահօրը Թոգամիչեան Պ. Գաբրիէլի դեղարանը, և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն 8 դարձեալ Պատմիա Մ. Ճիվանաքիին դեղարանը, նաև Հիւանդանոց իսեն դիմող աղքատ հիւանդաց ըստ առաջնոյն ցուցակ ըլլալու պատնայե Հրի ը կը ծանուցանէ արդոյ հասարակութեան։

—

ԻԼԱՆ

ՄԻՀՐԱՆ ԱԲԻԿԵԱՆ

Եղանը խանքնտա իւսթ գաթտա, 21 Նիւմէրօյու օտատա հաֆթատա հէր կիւն էօյլէնտէն ոսնրա թատիպ օլանլարա լիսան լէտաֆէթի պէյտանը թիւրքի թալիմ վէ շակիրտանը հէր վէճհէյ խօշնուտ խտէճէք տիր։

—

ՏՕՔԹՕՐ ՄԱՐՔԵՐ

Վիէննա մէքթէպլէրինտէ օն պէշ սէնէ մուգատտէմ ախբօմա ալմէշ վէ պիր չօդ Էվրոպա խատթախանէլէրտէ բրօվա իթմիշ օլան տօքթօր Մարքեր՝ պու տէֆա Պէշիկթաշտա Բաշա մահալլէսինտէ Բում քիլիսէսի գարշըսընտա 4 նիւմէրօյու քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն սաաթ 3–5էն բազարտան մատտա ֆագիր խասթալարա մէճճանէն պագաճադ տբը։

Տօքթօրը միւմայիլէյհ հէր կիւն Գալաթատա վէյվօտա սոգաղքնտա Բօլօնէզ էճզախանէսինտէ սաաթ 7–9ա գատար պուլունուպ հէր նէվի խասթալարա պագաճադ տբը։

Պունտան մատտա վագթը լարտա պալէատէ զիբը օլունան խանէսինտէ պուլունուր։

Միւմայիլէյհ տօքթօր, ճէրահլըգ վէ էպէլիք վէ բահիմ իւֆիւնէթի, գանլը վէ գուրու պատուր, սթթվա, կէօիւս, տէսի խասթալըղը, ֆրէնկի վէ օնատան գալմա գուլագ, պուրուն կէօզ վէ բահիմ վէ նէլլերի նէ գատար էսկի օլսա բէհրիկսիզ ապ վագթի տտ՝ գնտա տէֆ իտէճէք, վէ պէլ սուգուլուգ եէնի վէ էսկի քէնտի ալէաթքնտա օն տէֆատա սէֆ խտէճէյինի իւլան եյլեր։

Դեկտ. 9

—

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՕՐԱՑՈՑՑ

1877

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

յօրինեալ

յԵրէմիա քահանայէ Խասդիւղի

Պարունակութիւնք.— Վեհ. կաթողիկոս ամենայն Հայոց, և Բարձրաշնորհ Պատրք. Կ. Պոլսոյ։

Ազգ. Ընդհ. ժողով, բաղկացեալ ի 140 անդամոց յականէ անուանէ նշանակեալ, և ըստ իւրաքանչիւր դաւառաց Տաճկաստանի։

Ազգ. Վարչութիւն, Կրօն. և Քաղ. ժողովոց անդամք և պաշտօնք նոցա։

Ազգային դիւանատուն եւ գործադիր պաշտօնեայք։

Դատաստանական՝ Ուսումնական՝ Տնտեսական խորհուրդ և Ելմտական հոգաբարձութիւն և պաշտօնք սոցա։

Ընդհանուր ցուցակ առաջնորդաց և առաջնորդական տեղապահաց Տաճկաստանի գաւառաց։

Ցուցակ երկսեռ անուանց մկրտելի երախայից պաշտօնապէս աւանդեալ 'ի նախորդ կրօնական ժողովէ ի դիւրութիւն ազգայնոց։

Շքանուանք քան իւրաքանչիւր աստիճանի և արժանեաց պատկանեալ։

Տաճկաստանի կայսր և կայսերազուն։

Բարձրաստիճան նախարարք Օսմանեան տէրութեան։

Հայազգի զանազան պաշտօնատարք Օսմանեան կառավարութեան ի Բ. Դուռն արքունի։

Վիճակագրութիւն բոլոր ազգային վարժարանաց Կ. Պոլսոյ և որքանութիւն Հայազգի երկսեռ աշակերտաց և տարեկան ծախք ուսուցանող վարժապետաց։

Որ բոլոր գրավաճառաց քով կը վաճառի

Ի Գին 3 ղրշ

—

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

ՄԱՐԻՕՆ ՏԸԼՕԲՄԻ

ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔԸ

կամ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԱՐԲԱՆՔ

Հեղինակ

ԷՕԺԷՆ ՏԸ ՄԵՐԳՈՒՐ

Կը ծախսուի Եէնի-ճամի Զիլինկիրէր ճատտէսի թիւ 8, Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը գին 2 ֆրանք։

Ամբողջ գործը 2 հատորէ պիտի բաղկանայ։

—

ԲԱՐԻՕՆ ՅԱՄԵՐԻԿԱՑ

ԳՈՐԾ Է. ԼԱՊՈՒԼԷՅԻ

Այս եղական գործին երկրորդ և վերջին հատորն ալ իզմիրի Տէտէեան տպարանէն հատած ըլլալով, կը գտնուի Եէնի ճամի փողոց, Զիլինկիրէր ճատտէսի, թիւ 8, Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը։

Գին 2 ֆրանք։

—

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Թարգմանեաց ի Գաղղիարէն

Բնագրէն

Մ. Հրա. Ց. Սբվ. Ճեան

Կը ծախսուի իգին 2 ղրշ. հետևեալ տեղերը՝

Պօլսոյ Հայ գրավաճառներուն մէջ Պօլսոյ և Ղալաթիոյ գլխաւոր պարագայները, Բերայի ծխավաճառներուն և Գաղղիացի գրավաճառներուն քով և լրագրավաճառներուն միջոցաւ։

—

ԳԱՑԼ ՎԱՀԱՆ

Ի ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՍ Զ. ՊԱՏԿԵՐ

Եւ ի մի Վերջաբան

Ի Տ. Մանվէլեանէ

Ի Տպարանի Հայաստանեայց

Գին 4 ՂՐՈՒՇ

—

Կը ծախսուի բոլոր գրավաճառաց քով, կեդրոնատեղին է Մէրճան Զարշէն Ց. Մարգարեանի գրատունը թիւ 57։

—

Պ. ՏԸ ԳԱՄՈՐ

Թարգմանեց Գ. Զիլինկիրեան

Հրատարակութիւն Տէտէեան

Կը ծախսուի Ս. Ղ. եւ Եաղմաճեան գրատունը,

Գին 1 ֆրանք 50 սանտիմ։

—

ՕՍՄԱՆՈՒ

ՍԿՈՎՏԻԱՅԻ ՔԵՐԹՈՂԻՆ

Գ. ԴԱՐՈՒՆ

Քերթուած

Թարգմանեալ

Պ. Ց. ԱՏՐՈՒՆԻ

Սոյն հեղինակին քերթուածոց արժէքը որ մինչև Հոմերոսի հաւասար կը համարին գաղղիական յեւրոպացի գրագիտաց, այժմ հայերէն աշխարհաբար լեզուի թարգմանուած ու տպագրուած է, իրաւամբ կարժէ որ գանուի ամեն հայ բանասիրաց գրատան մէջ։ Կը վաճառի Մէրճան Չարշը գրավաճառ Սրապեան Պաղտասար աղայի և ուրիշ գրավաճառաց քով։

Գին 5 ղշ

—

ԽՄԲԱԳԻՐ

ՏԷՐ ԵՒ ՊԱՏԱՄԱԽԱՆԱՏՈՒ

ՕԳՍԷՆ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ. ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

Եուսուֆեան խան վերի յարկ

Թիւ 7